

Истраживања у предшколском васпитању и образовању

22. април 2021. године

Скалирање и скале судова

- Ако се истраживањем жели да се утврди степен присутности и испољености неког својства (особине, карактеристике) користиће се скалирање (процењивање) као истраживачки поступак (техника) и различите врсте и варијанте скале судова (скале процене), као истраживачки инструменти.

- Скала процене се најчешће примењује за испитивање ставова, мишљења, вештина, понашања и интересовања учесника у васпитно-образовном процесу.
- Скале процене представљају једне од основних група инструмената прикупљања података у примењеним педагошким истраживањима.

- У скалама судова испитаници (процењивачи) најчешће своје одговоре (судове, процене, тврдње) означавају између низа предложених. Онај суд/тврдњу која по њиховом мишљењу/процени највише одговара стварности, односно тврдњи коју сматрају најтипичнијом.

- У примењеном педагошким истраживањима успешно се могу користити: дескриптивна, нумеричка и графичка скала судова.
- Дескриптивна скала судова састоји се из низа предложених тврдњи. Испитаник/ проценитељ се опредељује за ону коју сматра најадекватнијом. Најчешће се примењују дескриптивне скале које имају између 3 и 7 ступњева за процену.

- Пример инструмента (дескриптивна скала процене):
- Игра се “прљавим материјалима” : Ретко прилази “прљавим” материјалима; Прилази “прљавим” материјалима када васпитач позове; Често се игра са “прљавим” материјалима; Најчешће бира “прљаве” материјале
- Васпитач се опредељује за ону тврдњу коју процењује као најадекватнију.

- Нумеричка скала судова (скала процене) - тврдње су изражене бројевима, најчешће од 0 до 4, где 0 представља непостојање одређеног понашања, а 4 присутност одређеног понашања
- (Типичан пример нумеричке скале процене јесте скала школских оцена од 1-5).

Пример:

Васпитач користи иновативне методе у васпитно-образовном раду

	1	2	3	4	5
--	---	---	---	---	---

1-никад; 2-ретко; 3-понекад; 4-често; 5-редовно

- Графичка скала судова (процене) омогућава да се, уз помоћ хоризонталне или вертикалне линије подељене на делове (обично се уписују и екстремна својства), означи оно место које по уверењу испитаника/процењивача (васпитача) највише одговара одређеном посматраном понашању.

- Пример инструмента:
Дели играчке са другом децом.

Дете _____
увек често понекад ретко никад

Пример:

Графичка скала за процењивање наставникове објективности у оцењивању. (Испитаник ће на линији означити оно место које најбоље одговара његовом личном уверењу о одређеној особини.

Потпуно је објективан

Увек је субјективан

Ликертова скала

- У примењеним истраживањима успешно се могу користити тзв. *скале Ликертовог типа*.

То су скале помоћу којих испитаници изражавају степен слагања са предложеним тврдњама (судовима, изјавама), у складу са датим упутствима. На уобичајеној петостепеној скали:

Веома се слажем, Слажем се; Не могу да се одлучим; Не слажем се;
Веома се не слажем, ИЛИ

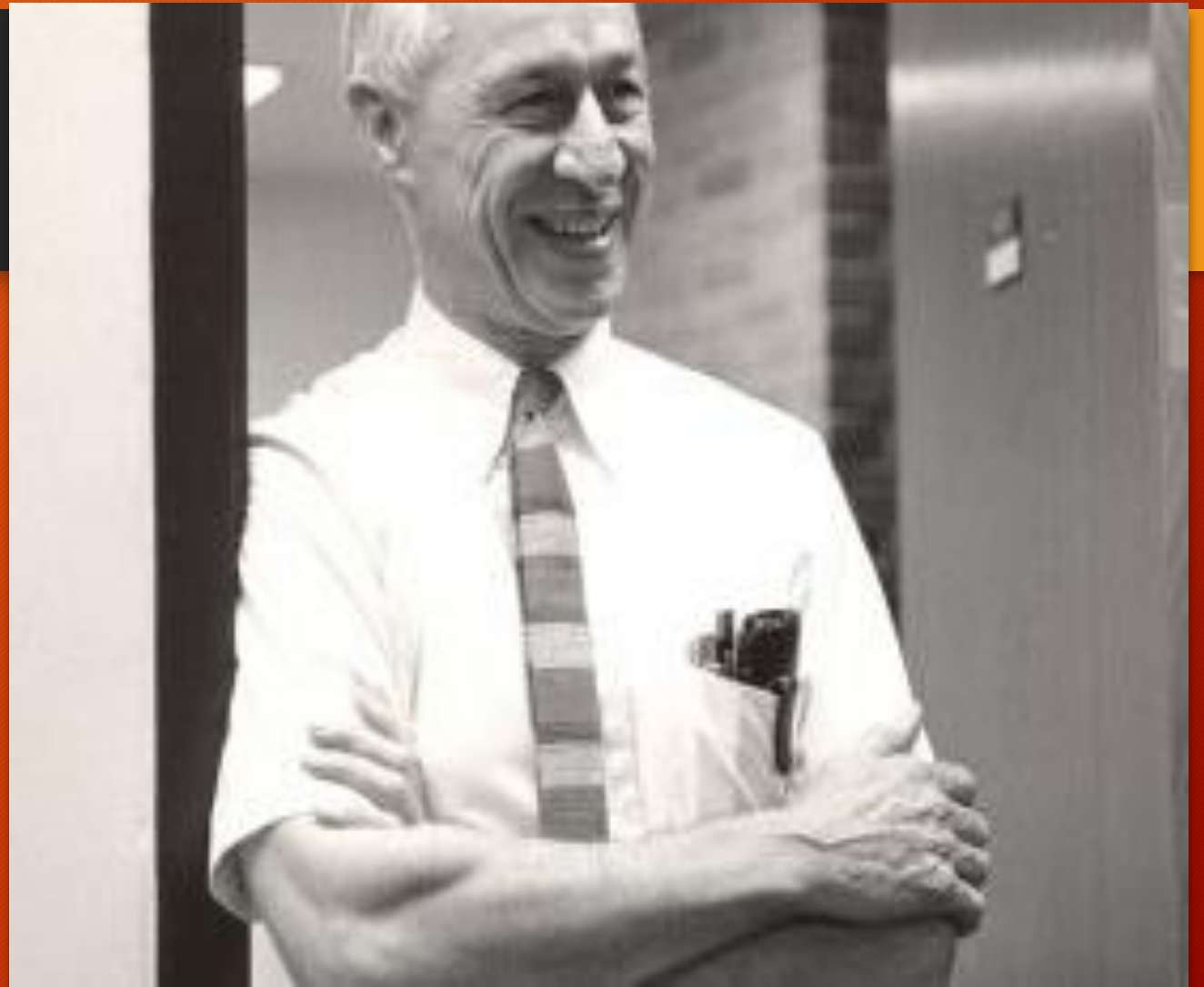
Потпуно се слажем; Углавном се слажем; Свеједно ми је; Углавном се не слажем; Уопште се не слажем

или на неки други сличан начин.

Тврдње су посвећене различитим аспектима става.

Могу бити изражене афирмативно или негативно, али не и неутрално.

На слици је Ренсис Ликерт (1903-1981) творац Ликертове скале

Богардусива скала социјалне дистанце

- Конструисао је Богардус.
- Мери степен спремности испитаника да учесвује у социјалном контакту са члановима различитих социјалних група - етничких, расних, мањинских...)
- Кумулативан скала - слагање са једном тврдњом подразумева слагање са свим наредним

Терстонова скала ставова

- *Терстонова скала* је врста скале ставова чије су тврдње дате тако градуиране да представљају тип интервалне скале. Користи се за мерење, по садржини различитих, социјалних ставова.

У истраживањима у образовању могуће је примењивати различите варијанте скале судова:

- „Одреди ко“ скала у којој испитаник наводи име личности или више њих на које се, по његовом мишљењу, предложено обележје односи.

Пример:

На основу властите процене разврстајте предаваче по групама:

Наставници који редовно користе иновативне методе у настави: _____

Наставници који понекад користе иновативне методе у настави: _____

Наставници који никад не користе иновативне методе у настави: _____

- Скала рангова - појединци се распоређују у низ према степену особине.
- Поступак помоћу поређења парова - испитаник упоређује две по две личности , поступка...
- Скалограм - варијанта дескриптивне скале која поседује кумулативно својство где свака виша категорија обухвата све ниже.
- Скала производа - процењивање производа васпитно-образовног рада помоћу њиховог упоређивања (нпр. скала ликовних радова: скала писмених састава...
- Чек листа

Предности скале судова

- Лако се задају
- Испитивање појава које нису доступне непосредном посматрању
- Диференцирани и статистички информативни подаци
- Лако се комбинује са упитником

Недостаци скале судова

- Питање искрености испитаника
- Проблематичан ниво мерења
- Захтев за писменошћу

Примену скале судова у прикупљању података прате одређене грешке:

- *Хало ефекат*- претходна процена неке појаве, личности... Делује на каснију процену;
- *Лична једначина*- обухвата грешке благости; строгости и централне тенденције процењивача;
- *Тенденција ка екстремима*- нпр. студент зна или не зна, средине нема;
- *Грешке близине*- на испитаника делује близина појединих скала судова у њиховом распореду;
- *Грешка контраста*- у процењивању других испитаник полази од себе;
- *Логичка грешка*- на процену делује неко предубеђење испитаника о функционалној повезаности неких особина које у ствари не постоје.

Чек листа

- Чек листа (checklist, евиденциона листа, контролна листа, алтернативна листа, инвентарна листа) - дескриптивна скала у којој уместо већег броја предложених тврдњи имамо само позитивну и негативну, ДА или НЕ.
- Њоме се утврђује и/или констатује присуство или одсуство неке педагошке појаве или њене карактеристике, тј. инвентарише се неко стање.
- Она има обележја и протокола посматрања (појава се посматра, „снима“) и скале процене.

- Чек листа је често повезана са скалом процене и најчешће са њом чини јединствен инструмент за прикупљање података у истраживањима у образовању.
- Претежно се користи у дескриптивним, акционим, малим истраживањима, али може и у експерименталним.

Вежба:

- Конструирајте Ликертову скалу за неки предмет истраживања у предшколском васпитању и образовању по свом избору. Нека садржи 8-10 питања.
- У прилогу је дат пример скалера.

- Литература:
- Банђур, В., Поткоњак, Н.(2006). *Истраживачки рад у школи: Акциона истраживања*. Београд: Школска књига.
- Кундачина, М. и Банђур, В. (2005). *Методолошки практикум: вежбе из методологије педагошких истраживања*. Ужице :
Учитељски факултет
- Муџић, В. (2004). *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Educa